

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی - معاونت بهداشت

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا در مدارس، مهدکودک ها، کودکانستان ها، مراکز آموزشی

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

معاونت بهداشت

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا

در مدارس، مهدکودک ها، کودکانستان ها، مراکز آموزشی

مرکز مدیریت بیماریهای واگیر

اداره مراقبت

پاییز ۱۳۹۸

مقدمه:

مسئولیت و وظائف دولتها در تأمین سلامت آحاد جامعه اصلی است اجتناب ناپذیر که توجه به آن در جامعه ای که مسؤولان و کارگزاران آن تفکر سلامت محور داشته و توسعه پایدار را بر محوریت سلامت پایه گذاری نموده اند از اهمیت ویژه برخوردار است. دولت های عضو سازمان ملل متحد همگام با سازمان جهانی بهداشت بخوبی دریافته اند که چنانچه خود را متعهد به اجرای مقررات و ضوابط تعیین شده فی مابین در باب توجه به ابعاد سلامت ندانند با مصائب و مشکلات عدیده ای روبرو گردیده و عملکرد آنان آثار و تبعات بین المللی را بدنبال خواهد داشت و این مسأله مطمئناً در نظام پاسخگوئی نیاز به یک منطق قانع کننده در مقابل دیگر دولت ها خواهد داشت و در این شرائط است که وظائف و مسؤولیتهای مشخص و شفاف گردیده و میتواند در عرصه بین المللی کاملاً تأثیرگذار باشد.

بیماری آنفلوانزا نام شناخته شده ای برای ایجاد همه گیری های وسیع در سطح جهانی (جهان گیری = پاندمی) محسوب می شود. عامل بیماری از انواع ویروسهایی است که قابلیت بیماریزایی در حیوانات مختلف و انسان را دارد. بطور معمول بیماری آنفلوانزای حیوانات به انسان و برعکس منتقل نمی شود. از خصوصیات ویژه ویروس تمایل به تغییرات مکرر در ماده ژنتیکی آن است که می تواند بطور خفیف و یا شدید باشد. تغییرات خفیف ویروس منجر به بروز همه گیری های محدود سالانه (عموماً در فصل پاییز و زمستان) می شود و تغییرات شدید باعث تولید یک سوش (زیرگونه) جدید می گردد که کاملاً برای سیستم ایمنی انسان ناشناخته بوده و منجر به بیماریزایی و عوارض و مرگ و میر فراوان و اپیدمی های (همه گیری ها) گسترده و پاندمی (جهان گیری) خواهد شد.

بیماری آنفلوانزا:

آنفلوانزا یک عفونت ویروسی حاد، بسیار مسری است که باعث ایجاد همه‌گیری‌های سالانه می‌شود. بیماری دارای طیف وسیعی از علائم خفیف تا شدید می‌باشد. بیماری در بیشتر جمعیت بصورت خفیف تا متوسط اما در گروه‌های پرخطر میتواند به فرم شدید و حتی منجر به مرگ و میر شود. ویروس‌های آنفلوانزا می‌توانند در هر سنی ایجاد بیماری کنند اما توان ایجاد بیماری حاد و مرگ و میر در میان افراد بالای ۶۵ سال بیشتر است. اگرچه گفته می‌شود در افراد بزرگسال دارای حافظه پاسخ ایمنی در برابر آنفلوانزا، بیماری با شدت کمتری بروز میکند. افراد مسن، افراد با بیماری‌های زمینه‌ای خاص در معرض خطر بیشتری قرار دارند و نسبت بستری شدن این افراد نسبت به بزرگسالان سالم بیشتر می‌باشد.

افرادی که در معرض خطر بیشتر عوارض مرتبط با آنفلوانزا هستند عبارتند از:

- کودکان زیر ۵ سال
- بزرگسالان بالای ۶۵ سال با سیستم ایمنی ضعیف؛
- افراد در هر سنی با مشکلات پزشکی مانند بیماری‌های قلبی، کلیوی، کبدی، خون، یا بیماری‌های متابولیکی و افراد دارای بیماری‌های ریوی مزمن (مانند آسم، انسداد مزمن ریوی، برونشکتازی یا بیماری فیروز کیستیک)

در میان بزرگسالان جوان سالم، آنفلوانزای فصلی به طور معمول به شکل بسیار شدید بروز نمیکند و این افراد نیاز کمتری به بستری در بیمارستان خواهند داشت. در گروه‌های آسیب پذیر بعد خانوار متغیر مهمی در انتقال بیماری می‌باشد. زیرا افراد خانوار با گروه‌های مختلف در تعامل می‌باشند و پس از بازگشت به محیط خانه توان سرایت بیماری را دارند. با این حساب افراد مجرد و افرادی که به تنهایی زندگی میکنند در معرض خطر کمتری از ابتلا به این بیماری می‌باشند.

عوارض و مرگ و میر بیماری در سطح منطقه‌ای و سطح ملی، بسته به حدت، میزان پوشش واکسیناسیون و قدرت ویروس آنفلوانزای سال (جدید) می‌باشد. تجزیه و تحلیل بار بیماری برای تخمین متوسط تاثیرات اقتصادی - اجتماعی مورد نیاز می‌باشد.

علائم عمومی بیماری در بزرگسالان و کودکان تب و شروع حاد علائم تنفسی می‌باشد. و در افراد مسن تر علائم تنفسی جدی تر از جمله تشدید نارسایی احتقانی قلب یا تغییر سطح هوشیاری می‌باشد.

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا در مدارس، مهدکودک ها، کودکانستان ها، مراکز آموزشی

علائم بیماری آنفلوانزا ۱-۴ روز پس از ورود ویروس به بدن شروع می شود. بزرگسالان می توانند ویروس را ۱ روز قبل از شروع علائم منتقل کنند. علائم ممکن است تا ۷ روز باقی بماند اما کودکان می توانند ویروس را تا بیش از ۷ روز (گاهها تا ۲۱ روز) منتقل کنند.

آنفلوانزا در درجه اول توسط قطرات تنفسی منتقل می شود اما ممکن است از طریق سرفه، عطسه، یا صحبت کردن نیز منتقل شود.

آنفلوانزا یکی از چندین بیماری عفونی حاد دستگاه تنفسی است که نشانه های همه آنها شامل طیفی از علائم از قبیل تب، سرفه، عطسه، و... می باشند و به همین دلیل ممکن است در تشخیص آنفلوانزا با مشکل مواجه شویم و مشکل پیش رو با آنفلوانزا توان ایجاد اپیدمی و پاندمی آن می باشد که میتواند همه گروههای سنی خصوصا افراد با سیستم ایمنی ضعیف را متاثر کند.

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا در مدارس، مهدکودک ها، کودکانستان ها، مراکز آموزشی

هدف کلی: مراقبت و کنترل بیماری آنفلوانزا

اهداف اختصاصی :

- ۱- کاهش موارد ابتلا، عوارض و پیشگیری از مرگ و میر ناشی از بیماری آنفلوانزا
- ۲- کاهش گسترش بیماری آنفلوانزا در خانواده و جامعه
- ۳- حفظ و نگهداری کارکرد مراکز آموزشی

راهکارهای اختصاصی:

- ۱- افزایش آگاهی و اطلاعات عمومی : آموزش دانش آموزان ، اولیاء و مربیان ، فراگیران آموزشی در زمینه راههای انتقال و انتشار بیماری، روشهای پیشگیری و کنترل بیماری
- ۲- جلب حمایت و مشارکت : برنامه ریزی در راستای افزایش ارتقای سلامت عمومی و فردی در مراکز و اماکن آموزشی با استفاده از ظرفیت های موجود از جمله انجمن اولیاء و مربیان، رابطین و سفیران سلامت
- ۳- مراقبت بیماری : شناسایی و گزارش بموقع موارد بیماری
- ۴- مهار و محدود سازی : تعطیلی و بازگشایی مراکز و اماکن آموزشی، جداسازی

اقدامات و فعالیت های اختصاصی:

۱. برگزاری جلسات ، کارگاهها، کلاسهای آموزشی برای فراگیران آموزشی ، اولیا و مربیان
۲. برنامه ریزی جهت استفاده از توان فراگیران آموزشی و دانش آموزان بعنوان رابط یا سفیر سلامت در راستای آموزش و ارتقای سلامت عمومی
۳. اقدامات مداخله ای کنترلی بهداشتی:

۱.۱. آموزش دانش آموزان، اولیاء و مربیان ، کارمندان در زمینه چگونگی محافظت در

مقابل آنفلوانزا

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا در مدارس، مهدکودک ها، کودکانستان ها، مراکز آموزشی

۱،۱،۱. توصیه به ایمن سازی سالیانه با واکسن آنفلوانزا با توجه به موارد مصرف،

موارد منع مصرف، گروههای اولویت دار

۱،۱،۲. انجام واکسیناسیون در مراکز ارائه کننده خدمات بهداشتی و درمانی

۱،۲. برنامه ریزی و هماهنگی اقامت در منزل افراد بیمار در هنگام بروز علائم بیماری

حداقل بمدت ۲۴ ساعت تا بعد از قطع تب یا قطع علائم تب (لرن، احساس گرم بودن،

ظاهر ملتهب و قرمز، تعریق) که بدون استفاده از داروهای تب بر باشد.

۱،۳. برنامه ریزی جهت جایگزینی کارمندان / معلمان / اساتید بیمار با افراد سالم

۱،۴. تشویق و ترغیب دانش آموزان و کارمندان به رعایت آداب تنفسی (پوشاندن دهان و

بینی در هنگام عطسه و سرفه با استفاده از دستمال کاغذی و دفع بهداشتی آن ،

استفاده از چین آرنج به منظور پوشاندن دهان و بینی، و ...)

۱،۵. تامین وسایل و تجهیزات بهداشتی و نظافتی به میزان کافی (دستمال کاغذی، حوله

کاغذی، مواد ضد عفونی کننده و ...)

۱،۶. تشویق و ترغیب دانش آموزان و کارمندان به شستشوی مداوم دستها با آب و صابون

حداقل به مدت ۲۰-۳۰ ثانیه

۱،۷. تشویق و ترغیب دانش آموزان و کارمندان در زمینه عدم دست زدن به چشم ها ،

بینی و دهان در هنگام بیمار بودن در زمانی که دستها آلوده هستند.

۱،۸. ضد عفونی و گندزدایی مداوم محل های تردد و توقف در اماکن آموزشی با هماهنگی

و نظارت کارشناس بهداشتی و در صورت لزوم (ویروس آنفلوانزا بمدت ۲-۸ ساعت

در سطوح زنده می ماند و لذا تواتر اجرای برنامه های ضد عفونی و گندزدایی معمول

در فصول سرد سال و در هنگام شیوع بیماری باید مورد بازبینی و بازنگری قرار

گیرد).

۱،۹. آموزش فراگیران آموزشی و دانش آموزان ، کارمندان، اولیاء در زمینه اقدامات لازم

در هنگام مبتلا شدن به بیماری در دستورکار جدی قرار گیرد:

۱،۹،۱. افزایش آگاهی در زمینه علائم بیماری،علائم هشداردهنده وخامت بیماری،

گروههای پرخطر از نظر بیماری آنفلوانزا، موارد ارجاع فوری بیماران

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا در مدارس، مهدکودک‌ها، کودکانستان‌ها، مراکز آموزشی

۱،۱۰. جداسازی افراد بیمار از سایرین تا زمانی که به منزل یا پزشک مراجعه می

کنند(جانمایی محل یا تعیین "اتاق تحت مراقبت" در مدرسه "SICK ROOM")

۱،۱۱. برنامه ریزی و اجرای کمپین های آموزشی در مراکز و اماکن آموزشی

۱،۱۱،۱. کمپین آموزشی شستشوی دست ها

۱،۱۱،۲. کمپین آموزش آداب بهداشتی تنفسی

۱،۱۲. آموزش عادات بهداشتی به منظور پیشگیری از آنفلوانزا و بیماریهای تنفسی

واگیردار:

۱،۱۲،۱. پرهیز از تماس نزدیک با افراد بیمار(فاصله کمتر از یک متر، دست دادن و در

آغوش گرفتن، روبوسی کردن، ...)

۱،۱۲،۲. اقامت در منزل در هنگام بیمارشدن

۱،۱۲،۳. پوشاندن دهان و بینی در هنگام عطسه و سرفه کردن ترجیحا با دستمال

کاغذی

۱،۱۲،۴. تمیز کردن و شستن دست ها در فواصل زمانی(بطور معمول پس از شستن

و یا ضدعفونی کردن دست ها بیش از ۱۵ دقیقه تمیز نمی مانند).

۱،۱۲،۵. اجتناب از لمس چشم ها، بینی، دهان با دست های آلوده

۱،۱۲،۶. اجرای عادات خوب بهداشتی از جمله تمیز کردن و ضدعفونی کردن سطوح در

معرض تماس در منزل، محل کار، مدرسه، خواب کافی، کاهش اضطراب، نوشیدن

مایعات کافی، تغذیه مناسب و...

۱،۱۳. تعطیل کردن مرکز آموزشی در هنگام شناسایی و گزارش و تایید طغیان

بیماری تنفسی اقدامات زیر توصیه اکید می گردد:

۱،۱۳،۱. تصمیم به تعطیلی مرکز آموزشی در ستاد استانی و ستاد شهرستانی کارگروه

سلامت و امنیت غذایی با حضور کلیه اعضا اتخاذ می گردد.

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا در مدارس، مهدکودک ها، کودکانستان ها، مراکز آموزشی

۱،۱۳،۲. در صورتیکه بیش از ۱۵ درصد جمعیت انسانی هر کلاس یا مدرسه در طی مدت ۳ روز متوالی دچار بیماری آنفلوانزا یا بیماری شبه آنفلوانزا گردند تعطیلی کلاس یا مدرسه در دستور کار ستاد قرار می گیرد.

۱،۱۳،۳. در مهدکودک با مشاهده اولین مورد مثبت بیماری آنفلوانزا، تعطیلی مهد کودک به مدت حداقل ۷ روز توصیه می گردد.

۱،۱۳،۴. در کودکانستان با مشاهده ۲ مورد مثبت بیماری آنفلوانزا، تعطیلی کودکانستان به مدت حداقل ۷ روز توصیه می گردد.

۱،۱۳،۵. در مدارس و سایر مراکز تجمعی آموزشی با مشاهده بیماری آنفلوانزا یا بیماری شبه آنفلوانزا در حداقل ۱۵ درصد جمعیت انسانی هرکلاس در طی مدت ۳ روز متوالی، تعطیلی کلاس مربوطه به مدت حداقل ۷ روز توصیه می شود.

۱،۱۳،۶. در مدارس و سایر مراکز تجمعی آموزشی با مشاهده بیماری آنفلوانزا یا بیماری شبه آنفلوانزا در حداقل ۱۵ درصد جمعیت انسانی هر کلاس در طی مدت ۳ روز متوالی و در بیش از ۲ کلاس، تعطیلی مدرسه یا مجتمع آموزشی به مدت حداقل ۷ روز توصیه می شود.

۱،۱۳،۷. توصیه می شود دانش آموزان یا فراگیران که بصورت انفرادی دارای علائم بیماری آنفلوانزا می باشند تا یک روز بعد از قطع تب در مدرسه حضور نیابند(بطور متوسط از شروع بیماری بمدت ۷ روز)

۱،۱۳،۸. در کلیه اماکن آموزشی در صورتی که کارمند شاغل در مجموعه های مذکور مبتلا به بیماری آنفلوانزا بود، عدم حضور فرد حداقل بمدت ۷ روز (یا تا یک روز بعد از قطع تب) در محل کار توصیه می شود.

۱،۱۳،۹. در کلیه موارد فوق ارزیابی بیماران مشکوک از نظر شک به آنفلوانزا یا بیماری شبه آنفلوانزا توسط پزشک دوره دیده معتمد و پزشک تعیین شده اعزامی توسط مرکز بهداشت الزامی می باشد.

دستورالعمل مراقبت بیماری آنفلوانزا در مدارس، مهدکودک ها، کودکانستان ها، مراکز آموزشی

۱۰، ۱۳، ۱. ابلاغ موارد فوق به پزشکان معتمد در راستای توجه خاص به موارد

فوق الزامی می باشد

۴. تبادل به موقع و دقیق داده ها و اطلاعات مربوط به گزارش موارد مشکوک و یا وقوع طغیان در اماکن آموزشی از طریق آموزش و پرورش با مرکز بهداشت شهرستان به منظور بررسی و ارزیابی به موقع رخداد بهداشتی الزامی می باشد.

۵. پایش و نظارت مداوم و مستمر به منظور تبادل به موقع داده ها و اطلاعات مراقبت بیماریها الزامی می باشد.

۶. تیم آموزشی و پایش و ارزیابی مشترک بین سازمانی و دستگاهی با حضور آموزش و پرورش و معاونت بهداشتی دانشگاه بر نحوه اجرای دستورالعمل نظارت نمایند.

۷. بازبینی، بازنگری و به روز رسانی دستورالعمل اجرایی کنترل و پیشگیری بیماریهای تنفسی واکسیناسیون با تاکید بر بیماری آنفلوانزا در صورت لزوم، با همکاری مشترک آموزش و پرورش و معاونت بهداشت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

تذکر: بدون اخذ تائیدیه از ستاد مرکزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت آموزش و پرورش و نیز هماهنگی با مدیریت ارشد استان (استانداری) هیچگونه اقدامی در این رابطه نباید انجام پذیرد.